

Gårds Korset

Informationstidning för Visby stift nr 1 2023

Svenska kyrkan
VISBY STIFT

Innehåll i detta nummer:

- Lägga ut på djupet
- intervju med Erik Eckerdal
- Intervju med kyrkoherde Karen Holm
- Internationellt projekt - Fotboll räddar liv
- Dessa kyrkor ska restaureras
- Karaktäriseringsprojekt
- Hälsningar från SKUT församlingar

Dessutom: **Ny personal**, Pilgrimsleder, **Klimat**, Öppna kyrkor, **mm**.

I detta nummer kan du bland annat läsa om:

Biskopen har ordet 3

Lägg ut - intervju med biskop Erik Eckerdal 4

Fotboll förändrar liv - om projekt i Tanzania 6

Hälsning från Kalifornien 9

Om kriget kommer - vad gör kyrkan? 10

Skapelsetid - om klimatomställning 13

Öppen dagverksamhet, Michaela Kratz 15

Pilgrimsnytt 16

Karaktäriseringsprojektet 18

S:t Olof – ett norskt helgon på Gotland 19

Nya medarbetare 20

Mobil flis - värmer upp kyrkorna 23

Det ena och andra- korta notiser 24

Karen Holm, kyrkoherde, Sudrets pastorat 26

Kornet - nytt intranät 29

Aktuella kyrkorestaureringar 30

En hälsning från Paris 31

En hälsning från SKR 33

Visby stifts ungdomskör 34

Öppna kyrkor 35

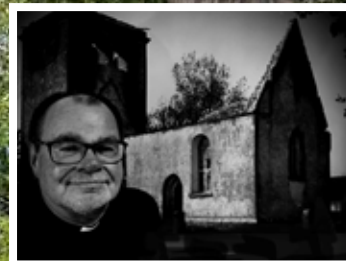
Kalendarium 36

Foto omslag:

Biskop Erik Eckerdal vigs till biskop i Uppsala domkyrka. I samband med vigningen välsignar han två systrar från Mariadöttrarna i Vallby utanför Enköping, en kommunitet inom Svenska kyrkan.

Linda May Dahlström har tagit bilden.

En kristen närvaro i varje socken

Denna rubrik är egentligen en motsägel-se. Socken är ju benämningen på en kristen närvaro. Det vill säga de boende personer som söker sig till samma kyrka är en socken. Samma innebörd har vi i ordet församling. De människor som för-samlas i samma kyrka är en församling. Det område som dessa människor kallas därför socken och församling.

Idag, när många församlingar slagits samman, har socken kommit att beteckna det mindre område som omger en kyrka och är en del av en större församling. Då kan vi också tala om en kyrklig vision – att vara en kristen närvaro i varje socken, genom bön och tillbedjan, tjänst för det goda i det vidare samhället, samt vittnesbörd om det kristna livet.

Upptäckten av dessa tre och den betydelse de har och skulle kunna ha för människors växt och välmående är kyrkans främsta tillgång, men också mest förborgade hemlighet. Som kyrkan som helhet, varje döpt, behöver upptäcka.

Det sägs ibland att kyrkan måste nå ut. Men kyrkan är redan ute. Ingen annan gemenskap har en kyrkobyggnad med några få kilometers avstånd eller är så stor på Gotland som kyrkan. 60% av befolkningen är kyrkotillhöriga och SKUT finns i hela världen. Där det finns en döpt person är kyrkan närvarande. På varje arbetsplats, i varje familj, i varje skola där det finns en döpt, är kyrkan redan närvarande med uppgiften att be, att hjälpa och att vara ett vittnesbörd. Därigenom kan varje plats och mänskligt sammanhang – arbetsplats, skola, familj – förvandlas. Så också varje socken.

Att be: Jesus säger att där två eller tre ber i hans namn är han mitt ibland oss (Matt 18:20). Så oerhört hoppfullt. Där vi börjar be och upptäcka bönen utan någon annan avsikt än att be i Jesu namn, för oss själva, för våra närmaste och för vår socken då lovar Jesus att vara med oss. Kyrkans samlade erfarenhet säger att detta löfte gäller oavsett var vi befinner oss. I Öja, i Slite, på Fårö, i Melbourne, Los Angeles, Berlin eller Las Palmas. När vi börjar be på det sättet, då kommer även den gemensamma gudstjänsten att gradvis förändras. Från att vara en samling individer, till en gemenskap som

bär och gläds över varandra och skänker hopp och livsmod. En sådan gudstjänstfirande gemenskap behöver inte vara stor, det räcker med några få personer. Men den kommer att växa.

Att tjäna: När vi hittar den bön som Jesus talar om så öppnas våra ögon för behov runt omkring oss. Att vi kristna är kallade att tjäna varandra och andra och genom vår tjänst bidra till att socknen utvecklas så att gemenskap och tillit växer. Samhället och de flesta medborgarna förväntar sig att kyrkan ska finnas till hands när det sker någon katastrof. Men de missar att för kyrkan är denna tjänst inte ett undantagstillstånd, utan ett normaltillstånd. Att be, att tjäna och att vittna – det är att vara döpt och kristen. I detta nummer skriver stiftsadjunkt Bimbi Ollberg om hur kyrkan i Tanzania utifrån en holistisk syn på människan firar mässan, bedriver skolor och sjukvård. Frågan för oss är på vilket sätt vi ska vara vår nästa och samhället till tjänst.

Att vittna: När vi ber, firar nattvard och hjälper varandra och andra, då vittnar vi redan. Men till det kristna livet hör även att berätta om vad vi har upptäckt. När den kristna tron var ny på Gotland, restes gårdskorset på varje gård som hade tagit emot tron. På vilket sätt kan vi göra den kristna närvaron synligare i varje socken? Kan vi ringa i kyrkklockan – om vi inte redan gör det – varje morgon och kväll som en påminnelse om att be och tacka för en ny dag och den dag som varit. Och berätta för våra grannar vad glada vi blir när vi hör kyrkklockorna ringa. Vilka ”gårdskors” kan vi resa där vi bor? Eller kan vi klistra fiskens märke på vår bil? Kan vi öva oss i att vara öppen för när någon vill tala om tron, om bönen eller om någon sorg de har drabbats av? Det är ofta i förbigående som människors behov av att prata visar sig. Om vi är öppna och uppmärksamma kan det få en livsavgörande betydelse för den personen.

Att vara en kristen närvaro i varje socken var orsaken till att sockenkyrkan byggdes. Som döpta är det vår kallelse och uppgift att vara en kristen närvaro i varje socken genom bön, tjänst och vittnesbörd. Det är också möjligheten att upptäcka mer av det liv Jesus talar om och ge det vidare.

Biskop Erik Eckerdal

Lägg ut på djupet!

- Ett samtal mellan Per-Olof Sahlberg och biskop Erik.

Den första gången, för drygt 25 år sedan, var det han själv som valde att komma till Gotland för att arbeta och studera. Den här gången var det Gotland som valde honom. Efter en övertygande majoritet i biskopsvalet kom Erik Eckerdal i början av 2023 tillbaka till ön, nu som biskop Erik.

- Jag har blivit varmt mottagen och känner mig välkommen, säger han när jag träffar honom i det vackra biskopsrummet i Helgeandshuset, ett stenkast från Domkyrkan. Efter de första veckorna i tjänsten, som var fyllda av engagemang utifrån en agenda som redan låg fast, har han alltmer börjat komma in i uppgifterna och mer och mer lärt känna gotlandsdelen av stiftet. Visbys stift består ju av både Gotland och Svenska kyrkan i utlandet (SKUT).

Biskop Erik träffade biskop Massangwa från Tanzania i våras.

Jag har mött många människor som är öppna och lätt att få kontakt med och människor med en stor kärlek till sin kyrka. Men jag har också på sina håll mött en sorg och oro över att den gudstjänstfirande församlingen är så liten. På min fråga om vilka strategier och tankar han har för att vända utvecklingen lyfter biskop Erik fram sitt motto: Lägg ut på djupet. Det finns ingen snabb och lätt väg, säger han. Något av det viktigaste är att det firas gudstjänst med mässan i centrum kontinuerligt och uthålligt i så många kyrkor som möjligt runt om på ön. I många pastorat har man, ofta efter omfattande sammanslagningar, försökt sprida ut gudstjänsterna så jämt

och rättvist som möjligt. Något som riskerar att söndagens centrala gudstjänst blir svår att hitta och vanemässigt delta i. Vi behöver hjälpa oss själva och andra att upptäcka värdet och välsignelsen av det som är det centrala i tron; mässan, gudstjänstgemenskapen, bönen och omsorgen om varandra. Det är där vår relation till Gud kan odlas och fördjupas. Redan i Apostlagärningarna kan man läsa om det som vi idag nog skulle kalla framgångsfaktorer för kyrkans växande. Biskop Erik beskriver dessa faktorer som helt nödvändiga för kyrkan på Gotland och pekar på den forskning som visar att det över tid också ger resultat i ett ökat kyrkligt engagemang och tydlig kristen närvaro i samhället.

”Jag skulle önska att den kristna närvaron blev synligare...”

- Jag skulle önska att den kristna närvaron blev synligare och jag vill gärna medverka till det genom att vara aktiv i samhällsdebatten och beskriva en kristen hållning i viktiga frågor. Men jag vill också uppmuntra och lyfta fram betydelsen av bönen och det personliga andaktslivet. Vi behöver lära våra barn att be, säger biskop Erik med eftertryck och ge plats för bön i sammanträden, kyrkoråd och andra samlingar som sker inom kyrkans ram.

Vårt samtal är snart slut och det är dags för biskopen att skynda vidare till nya åtaganden. I morgon ska han resa till Paris och besöka församlingen, det hör också till om man har ansvar för SKUT. Men bli inte förvånade om du en dag ser biskop Erik i en kyrkbänk nära dig, för de söndagar han själv inte medverkar försöker han oanmäld besöka någon av Gotlands alla kyrkor.

Fotboll förändrar liv!

Bimbi Ollberg, internationell samordnare på Visby stift beättar här om ett framgångsrikt projekt i Tanzania där fotboll har en betydande roll. Eller varför inte, ta ett volontärjobb på ett sjukhus och gör skillnad? Text och foto: Bimbi Ollberg.

Det finns få saker som är så universella som fotboll! Sommaren 2019 skrev Act Svenska kyrkans chef Eric Lysén och biskop Thomas i lokalpressen om Acts spännande fotbollsprojekt i flyktinglägret Kakuma - ett läger med närmare 200.000 flyktingar. Artikelnen hade rubriken "Fotbollen - en kraft som gör skillnad!". Unga tjejer ges en meningsfull fritid och ett framtids hopp genom fotbollen och fotbollen fungerar som ett verktyg för integration och fred.

Denna artikel gav gensvar och Dalhem IFs damlag hörde av sig med vändande post. I Dalhems damlag spelade då nämligen två kenyanska tjejer och det fanns ett intresse av att träffas för att se på möjligheterna för ett samarbete, dels kring integration men också kring värdegrundsfrågor, med målsättningen att på sikt både kunna stötta fotbollssatsningen i Kakuma och eventuellt få till ett utbyte mellan Dalhem och tjejerna i lägret.

Sen var bollen i rullning!

Efter några initiala möten mellan stiftskansliet och Dalhem IFs damlag startade projektet som fick namnet "Rafiki milele - friends for life". Målsättningen är att dels hitta former för att stötta fotbollslagen i Kakuma, dels ge tjejerna i lägret och tjejerna i Dalhem IF en förståelse för hur det är att växa upp som ung kvinna i olika sammanhang och bygga relationer. Tanken på ett framtida utbyte mellan lagen fanns, men vi insåg snart att det knappast var praktiskt genomförbart. Tjejerna i flyktinglägret skulle aldrig kunna få pass eller visum, och det skulle bli ohyggligt dyrt att resa till och från lägret. Kontakterna mellan lagen skulle få bli digitala och några såna möten har ägt rum. Ibland är faktiskt teknik en välsignelse.

Men vi gav inte upp tanken på utbyte. I stället riktades blickarna mot Nairobi och vi hittade så småningom en "fotbolls hub". Det är ett projekt som samlar unga tjejer i en av Nairobis slumområden, Kibira, och som erbjuder dessa tjejer möjlighet att gå i skola, spela fotboll, få trygghet och möjligtvis mat.

Ett av Kibras fotbollslag. Bimbi fick välsigna dem efter matchen.

Rafiki milele 2.0 var ett faktum och kanske kommer dessa tjejer att spela fotboll på gräsmattan i Dalhem en vacker dag.

Intresset på ön för det här projektet var initialt stort. Massmedia hörde av sig, företag ställde upp som sponsorer, PR-material togs fram, en Facebook-grupp startades, insamlingar av fotbollsmaterial och pengar inleddes och sen kom pandemin! Det blev omöjligt att vara med och presentera projektet vid hemmamatcherna, då ingen publik tilläts, besök i lägret och i Nairobi fick skjutas på framtiden. Så vi fick försöka hitta nya former. Från 2019 har dessutom sex av sju ledamöter i styrgruppen bytt tjänster eller flyttat från ön, så mycket av det som planerades från start har förändrats – men projektet är långt ifrån avsomnat!

De första leveranserna av fotbollar, västar och sanitetsprodukter har nått Nairobi och pengar har sänts till Kakuma. Stiftsstyrelsen i Visby stift har dessutom beslutat att bevilja 60 000 kr/år i fyra år för att kunna garantera tjejerna i Kibira frukost. Ett unikt och fantastiskt beslut! Att uppleva glädjen i dessa tjejers ögon när de fick första leveransen är svårt att glömma! Vi kan göra skillnad och tillsammans kan vi skapa en ny framtid för dessa tjejer som lever i ett flyktingläger. Många är födda i lägret och kommer sannolikt aldrig därifrån, eller i Nairobis slumområden. Där kan inget tas för givet: inte skolgång, inte mat på bordet, inte en framtid överhuvudtaget, och där risken för våldtäkter, rån, misshandel och tvångsgifte är nåt de lever med dagligen.

När jag i våras besökte Kyrkornas Världsråds huvudkontor i Geneve fick jag en möjlighet att presentera vårt fotbollsprojekt. Intresset var stort och entusiasmen likaså, eftersom projektet fokuserar på en oerhört utsatt grupp, unga tjejer, men har som mål att skapa hopp och framtidstro.

Men det tar inte slut här...

Det finns nämligen mer som förändrar liv!
Sommaren 2015 inleddes, i samband med att

biskop Salomon Massangwa besökte Visby, samtal mellan Visby stift och North Central Diocese i Tanzania om ett vänstiftssamarbete. 2017 skrevs ett avtal om samarbete och det har rullat på i fem år med utbyte av material, kunskap, förböner - vi ber för varandra varje söndag i våra gudstjänster. Biskop Massangwa har besökt Visby och deltagit i fortbildningsdagarna för präster och diakoner och både biskop Sven-Bernhard och biskop Thomas har besökt Tanzania.

Kyrkan i Tanzania är en växande kyrka, en av världens största lutherska kyrkor, som satsar på ett holistiskt sätt att tänka. Stiftet driver massor av skolor och förskolor, tre stora sjukhus och sju kliniker, ett rehab-center för barn, The Plaster House, utbildningsinstitut för präster, diakoner och musiker och ett hotell. Förutom allt detta har de närmare 900 församlingar som jobbar med gudstjänst, undervisning, diakoni och mission.

”... så ville stiftsstyrelsen i Visby att vi skulle få med ett fotbolls-/idrottsprojekt i avtalet”

När det var dags att förnya vänstiftsavtalet förra hösten så ville stiftsstyrelsen i Visby att vi skulle få med ett fotbolls-/idrottsprojekt i avtalet. Tanken var att utvidga Rafiki milele med ett pojklag i Tanzania, men när idén presenterades för stiftet i Tanzania så började idéerna spruta. Stiftet har ett existerande fotbollsprojekt för killar på landsbygden med syfte att hålla dem borta från kriminalitet och droger, men nu tänkte man längre, betydligt längre.

När jag besökte Arusha (stiftshuvudstaden) i december presenterades jag för en fyrstegsraket. Det första tanzanierna önskade var att ha en stiftsidrottsdag, sen ett fotbollslag som skulle ha målsättningen att bli ett topplag i tanzanisk fotboll, sen ett stifts-OS med fotboll, volleyboll, basket, friidrott och ”hönsjakt”; en nationalsport i landet, man försöker fånga en fritt springande höna på kortast tid, och slutligen önskade man på sikt bygga ett idrottsgymnasium.

Ett av stiftets sjukhus i Arusha.

Jag var rätt ställd, men glad och hoppfull! Tillsammans kan vi skapa skillnad och även om det kommer att dröja länge innan ett idrottsgymnasium finns på plats, så finns viljan och förståelsen för att hälsa, fritid och kyrka hör samman; ande, kropp och själ. Efter mitt möte med ledningen i stiftet fick jag höra att vi skulle åka iväg och titta på en fotbollsmatch. På väg till matchen fick jag också reda på att jag förväntades predika för lagen innan match och efter matchen göra en sammanfattning av vad jag sett och upplevt och så välsigna dem. En häftig upplevelse! Och detta var inte kyrkans fotbollslag utan helt ordinära lag!

”Men fotboll är ju inte allt i livet. Stiftet i Tanzania vill också satsa mer på sjuk- och hälsovård”.

Men fotboll är ju inte allt i livet. Stiftet i Tanzania vill också satsa mer på sjuk- och hälsovård. Sjukhusen och klinikerna de bedriver fungerar bra och är mycket populära, men de har stora behov av att fortbilda personal och få tag på nyare utrustning. De vill även satsa mer på palliativ vård och bygga ett hospis - en unik satsning för hela landet - men också satsa på hjärt- och kärlsjukdomar som är ett växande problem i området, då fler flyttar in till städerna och lever ett mer stillasittande liv. Vi jobbar nu på att skapa relationer mellan några universitetssjukhus

i Sverige och sjukhusen i Arusha, så att ett utbyte av kunskap och personal skall kunna ske och förhoppningsvis att utrustning från Sverige ska kunna sändas ner till Arusha.

Det som faktiskt gjorde störst intryck på mig under mitt besök i Tanzania förra året var deras rehabiliteringshem för barn som opererats för klumpfot, vattenskalle eller gomspalt. Barn som oftast förskjuts eller göms bort i byarna, men som nu genom kyrkans försorg får en chans till ett nytt liv. Först får de en operation på sjukhuset och därefter upp till 90 dagars rehabilitering och skolgång, kanske första gången någonsin. Allt detta i en fantastisk miljö och med dedikerad personal.

Du kan förändra liv!

Här finns en utmaning för dig! I Tanzania är de i stort behov av volontärer som ställer upp som extramammor, men också av fysioterapeuter, sjuksköterskor eller annan vårdpersonal som kan tänka sig göra en insats i två-tre veckor eller mer på rehab-centret. Du får bo i en vacker miljö i ett nybyggt gästhus med alla bekvämligheter och ingå i ett team som förändrar liv. Är du intresserad av en upplevelse och ett äventyr som inte bara förändrar barns och familjers liv i Tanzania utan också ditt liv? Hör av dig till mig. Vi lever i en global värld och vi är en del av en universell kyrka – vi är syskon och vi är viktiga för varandra. Kenya, Tanzania och Gotland hör ihop!

Satsa gärna ett antal församlingskollektorer de kommande åren på de här livsviktiga projekten. Fundera på om du kan göra en volontärinsats eller var med och sponsra ett barns vistelse på rehab-centret.

Nästa år kommer vi också att ha det första ”präst-utbytet” då en av stiftets präster kommer att jobba i Tanzania i tre veckor och en tanzanisk präst i vårt stift motsvarande tid.

Det är alltså många bollar i rullning! Många liv som kan förändras – och du kan vara med!

Bimbi Ollberg,
internationell samordnare Visby stift.

Gåå uuut – en missionsbefallning som Svenska kyrkan i Kalifornien tar på högsta allvar!

I utlandsförsamlingarna finns en puls och ett liv som jag ofta tänkt att fler av våra församlingar hemma innanför Sveriges gränser borde få uppleva. Jag tror att det dels beror på att församlingen är den främsta samlingsplatsen för dem som känner sig hemma i Sverige men som bor någon annanstans i världen och att man kommer till kyrkan för så mycket mer än söndagens gudstjänst eller för att fira årets och livets högtider. Det finns ett vardagsliv i församlingslivet utomlands som är minst lika viktigt som det trygga gudstjänslivet. Men livskraften beror också på det engagemang som finns hos många i utlandet och som tycker att kyrkans arbete är så viktigt att de vill bidra till liv och växtkraft i sin församling.

”En snabbt växande församling som verkligen behövs för sina medlemmar”

I Kalifornien är det extra viktigt att vara kyrka på många olika platser och inte bara på kyrkans adress. Avstånden är så stora att många av församlingens medlemmar inte kan ta sig till kyrkan. Församlingen täcker en yta som är större än hela Sverige. Den mest frekventa kontakten med kyrkan kan då vara via månadsbrevet, sociala medier eller då någon från kyrkan ringer eller kommer på besök. Under pandemin när just detta att hålla avstånd blev ett bekymmer för en hel del kyrklig verksamhet var personalen i Los Angeles redan vana vid att hålla kontakt trots avstånd. Den diakonala stöd- och besöksgruppen upprätthöll kontakter och prästen åkte runt. Nu kan vi återigen samlas och kramas när vi hejar glatt på varandra men vi fortsätter trots det att ringa runt till församlingsmedlemmar runtom i Kalifornien och prästen åker runt i den stora församlingen. Omsorgen om varandra är påtaglig här där nöden och utsattheten kan visa sig på många olika sätt. Jag möter folk i olika åldrar som säger att de inte vet vad de skulle

ha gjort utan Svenska kyrkan. Här finns folk som inte har ett öre över till medlemsavgift och det finns de som väldigt gärna donerar en extra slant med jämna mellanrum. Därför har vi kunnat pröva att ha ett medlemskap som bygger på att vi har adresser eller kontaktuppgifter till de svenskar som önskar kontakt med Svenska kyrkan och medlemsavgiften är valfri, från noll kronor och uppåt, utan övre gräns. Det har fallit väl ut på så vis att medlemsantalet har ökat från några hundra till ett tusental. Inbetalningar av medlemsavgifter samt donationer får vi också. Det är dock ett stort värde bara att vi vet vilka svenskar som finns i vårt församlingsområde. Många gånger är det ovärderligt för medlemmen att vi vet var de finns och kan hålla kontakten.

Vi har gudstjänst minst en gång i månaden i Norska sjömanskyrkan i San Pedro, som är det område i Los Angeles som ligger vid den stora hamnen Port of Los Angeles, men vi har även gudstjänster varje månad norr om L.A. och söder om L.A. eftersom vi också har många svenskar som bor i dessa områden. Det finns många orsaker till att kyrkan behöver vara närvarande i flera olika områden så missionsbefallningens ord är levande hos oss: Gååå uuut!

Goda relationer med andra kyrkor och med andra svenska aktörer är en självklarhet i församlingens vardag och en förutsättning för personalens arbete. Därför nätverkar vi hela tiden med svenska organisationer och föreningar och samarbetar med Svensk-Amerikanska handelskammaren, konsulatet i L.A. och med Svenska skolan på flera platser för att vara närvarande där svenskarna är. Här blir gudstjänst, undervisning, diakoni och mission oerhört meningsfullt och väldigt, väldigt roligt.

Manilla Okomdal Nordanstig
Församlingspräst SKUT Kalifornien

Om kriget kommer – vad gör kyrkan?

Bimbi sitter framför ett foto av Ala kyrka som brann på 1930-talet.

För knappt tjugo år sedan avrustades hela Gotland. Regimenten lades ner, allt från stridsvagnar till skottkärror och raggsockor såldes ut. Förråden tömdes och officerarna blev chefer i kommunen. ”Aldrig mera krig” var inte långt borta... Men, som sagt var, det är tjugo år sedan och mycket har hänt. Till svarta rubriker om utbombade städer och kärnvapenhot rustar vi nu åter upp. Kriget är närmare än på decennier. Vad gör kyrkan och vad är kyrkans roll om det värsta skulle hända? Text och foto: Lars Bäckman.

Bimbi Ollberg på Visby stifts kansli är samordnare i kris och beredskapsfrågor. Under det senaste åren har detta område, som egentligen bara är drygt 25% av hans tjänst, tagit allt mer tid och engagemang. Beredskapsfrågor har fått en betydligt centralare roll för hela Svenska kyrkan.

- Först pandemin och sedan Rysslands anfallskrig i Ukraina, det förändrade läget radikalt. Nu måste vi förbereda oss på att det

allra värsta kan hända, säger han allvarligt.

Vi går igenom vad som är kyrkans uppgift om Sverige skulle bli invaderat. Det är tankar man egentligen inte vill tänka, men som sorgligt nog är ett måste i dag.

Det nationella nätverket av stiftens kris- och beredskapshandläggare har aktiverats. Uppgiften är att hitta gemensamma riktlinjer så att kyrkan kan vara med och trygga alla

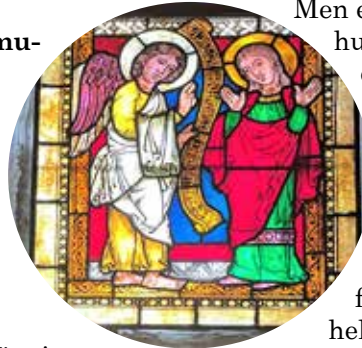
medborgares situation i landet vid kriser.

- Jag ska bistå församlingarna med att ta fram kris- och beredskapsplaner. Det är i och för sig inget nytt, men det nya är att nu måste vi ta hänsyn till ett klart förändrat omvärldsläge. Svenska kyrkan har även börjat arbeta med sin roll vid en väpnad konflikt och höjd beredskap. Detta ställer helt nya krav på en sådan plan.

”Att vara en trygghetsfaktor – att fortsätta vara och verka som kyrka. Det är en större och viktigare roll än i fredstid”

Tre tydliga uppdrag har formulerats:

1. Att vara en trygghetsfaktor – att fortsätta vara och verka som kyrka. Det är en större och viktigare roll än i fredstid. Vi vet att i orostider söker sig allt fler till kyrkan. Kanske framför allt på grund av oro, såväl för sin egen situation som för krigets följder.
2. Ansvar för begravningsverksamheten. Kyrkan måste vara beredd på en situation där många fler avlider. Kyrkan har på nationell nivå beslutat att varje församling måste kunna klara en situation där fem procent av alla sockenbor avlider och måste begravas med kort varsel. Det måste finnas områden i anslutning till kyrkogårdarna där sådana sporadiska och förenklade begravingar kan göras. Tanken är att identifiering och slutlig begraving ska ske vid ett senare tillfälle. Det här ställer oerhört stora och svåra krav på personalen.
 - Det är så mycket vi tar för självklart. Vi måste ha beredskap om internet skulle slås ut, om det inte finns någon el eller kanske inte ens bränsle till grävmaskiner. Vad och hur gör vi då? Det här är frågor vi måste ställa oss. En del i detta är att Svenska

kyrkan nu även har börjat krigsplacera delar av sin personal. Som kyrkoherde, klockare eller kyrkokamrer kan man till exempel bli placerad i sin församling.

3. Kyrkan ska också ha en plan för hur de skyddar sina kulturhistoriska föremål. Egentligen är det länsstyrelserna som har detta ansvar, men i praktiken ligger det på kyrkan.

- Vid en brand, vad ska räddas först? Är det den nya ljudanläggningen för 250 000 kr eller madonnan från 1300-talet? frågar Bimbi och svarar: Självklart är det Madonnan, men allt detta har nu listats och även brandkåren har dessa prioriteringslistor.

Men ett större bekymmer är kanske hur man vid hot om krig säkrar och skyddar inventarier. Var ska de förvaras? och hur tar vi ner altartavlor, krucifix och inte minst Gotlands alla unika glasmålningar. Ett stort problem är att vi i dag inte har någon bra lokal här på Gotland för förvaring. Så illa är det. En hel del inventarier, som en dopfont till exempel, lyfts inte bara ut. Den måste skyddas på plats med sandsäckar. En övning av hur en tömning av en kyrka ska kunna gå till är på gång.

UNICEF har skyddsklassat ett stort antal byggnader som inte medvetet får skadas vid ett krig; Blue Schield klassning. Detta har näst intill alla världens stater accepterat.

- Ett stort antal av Gotlands kyrkor har detta skydd, men hur det fungerar i praktiken är inte lätt att säga. Det har visat sig att kulturarv ofta medvetet bombas eller skjuts sönder för att på så vis skada och förnedra landets invånare. En klassning kan dämed i värsta fall få motsatt effekt, säger Bimbi och fortsätter: De kulturhistoriska värdena är ryggraden i samhället så man tänker väldigt långt när det gäller att skydda vårt kulturarv.

Under det senaste halvåret har Bimbi besökt flera pastorat, träffat personal och kyrkoråd, gett tips och råd kring dessa frågor. Alla pas-

torat har nu eller är på gång med en aktuell Kris och beredskapsplan. Men förutsättningarna ser så olika ut. Ett pastorat kan bestå av en präst, en klockare och en musiker, jämfört till exempel med Visby domkyrkoförsamling som har en stor personalstyrka. Så samarbete mellan församlingar/pastorat är ett måste. Men, det är ett samarbete som vi har nytta av även i fredstid.

- Men jag skulle nog vilja säga att det allra svåraste är att förbereda sig för den själsliga beredskap som är nödvändig. Det praktiska, att skapa dokument och göra planer eller fundera på hur man skyddar föremål, det är det lätta att ta till sig. Men krigets alla hemskheter och fasor som man kan ställas inför håller man i varje fall till att börja med långt ifrån sig. Men även det har vi nu börjat arbeta med. En erfarenhet är att om allt det praktiska fungerar så klarar man även de psykiska påfrestningarna mycket bättre.

Vi kan varje dag följa krigets fasor i olika medier. Bilder med sönderbombade städer. Skadade och döda. Massgravar. Gråtande, förtvivlade och rädda människor på flykt från det vardagsliv man levte. Och så den andra sidan: en ondska och en grymhet som är svår att förstå. Det här påverkar oss alla, och gör att många tappat hoppet och tron. Vart är vi på väg?

”Och så den andra sidan: en ondska och en grymhet som är svår att förstå”.

- Här har kyrkan så klart en oerhört viktig roll och för detta krävs det betydligt mer personal. Men vi ser också hur kriget i Ukraina får många frivilliga att engagera sig. Självkänt i Ukraina, men också i dess omvärld,

inte minst här i Sverige. Det ger hopp, säger Bimbi och erinrar sig att när de stora skogsbränderna härjade i Västmanland för några år sedan, ställde tusentals frivilliga upp.

”kyrkan är en del av många flera i denna organisation”.

Det är en stor uppgift men Bimbi betonar att kyrkan är en del av många flera i denna organisation.

- Vi samarbetar med ett antal myndigheter och frivillig organisationer. Vi har till exempel ett totalförsvarsprojekt här på Gotland. 2018 fick Försvarets frivilligorganisationer i uppdrag av regeringen och MSB att arbeta med civilförsvaret på ön. Hur skapar vi ett tryggare och säkrare Gotland? Nu har projektet övergått till ordinarie verksamhet där Region Gotland står för finanserna.

- Vi ska bland annat bygga trygghetsplatser. Där ska det finnas personal, värme, samtalsstöd och möjlighet att ladda sin telefon. De ska vara mobila, men i första hand placerade i sex olika lokaler. I dag har vi en plats helt klar och det är i Slite och i Hemse är det i stort sett klart. Det andra benet är att utbilda volontärer till att bli resurspersoner till länsstyrelsen, regionen och andra myndigheter. Det kan vara för hemtjänsten, men också till stabspersonal, egentligen alla typer av uppgifter. Behovet kommer att vara stort av ”händer och fötter”. Vi har hittills utbildat 40 personer i Grundkurs i totalförsvaret. Fler utbildningar kommer att anordnas.

Kyrkan är inte bara mitt i socknen – vi finns också centralt i detta arbete. Ett arbete som vi förhoppningsvis aldrig ska behöva utföra. Men har vi en god beredskap för det värsta så klarar vi av det mesta.

Skapelsebussen – en del i Visby stifts klimatarbetet

Text och foto:Lars Bäckman.

Höstens Skapelsetid - 1 september till 4 oktober, firas som vanligt genom att i gudstjänsten lyfta frågor som rör vårt förhållande till skapelsen. Det finns också så många fler sätt att sprida budskapet om att vi ska värna om vår jord och vår skapelse. Med Skapelsebussen får nu församlingarna chans att visa och uppmärksamma hur de firar Skapelsetid på ett långsiktigt hållbart sätt, både från ett andligt och ekologiskt perspektiv.

- I Eskelhems pastorat, kommer man till exempel ha en konfirmandupptakt där konfirmander redan från starten får möta skapelsetemat. Där kommer bussen att förstärka med konkreta saker så som en utställning om hållbarhet och en ”Klädby-tarmöjlighet”; detta för att uppmärksamma återbruk och minskad konsumtion, berättar Natalia Svensson, klimat- och hållbarhets-samordnare på Visby stift. Men hon vill betona att det är framförallt i gudstjänsten som vi lyfter fram vår relation till skapelsen under skapelsetid.

”Herren Gud tog människan och satte henne i Edens trädgård att bruka och vårda den” Moseboken 2:15

Men bussen kommer inte tom. Här finns också material till skapelsemessa, pilgrims-vandring och ”återbruksworkshop”.

- Vi har engagerat Jenni Jakobsson, en konsthandverkare som ska prata om och visa hur man återbrukar kläder och annan textil. Henne kan man träffa i Klinte och Slite i september.

- Det viktigaste är att det kommer församlingsbor som tar del av Skapelsetid och diskuterar hur vi på olika sätt värnar om vår jord, säger Leif Wiking, komminister i Stenkumla församling och med i den arbetsgrupp som arbetar med detta.

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

Firandet av Skapelsetid är ett led i Svenska kyrkans hållbarhetsarbete och att uppnå må-

len i vår Färdplan för klimatet. Här finns mål för hur vi minskar våra utsläpp, till exempel genom att arbeta med energieffektiviseringar, transporterar oss mer hållbart, samt ser över våra inköp och hur vår konsumtion påverkar klimatet. Dessa mål är tydliga och nästan alltid mätbara, och något som hela samhället måste uppnå.

- Inom Svenska kyrkan lyfter vi också de existentiella- och andliga perspektiven. Vårt arbete är här att återknyta till skapelsen och att värna om den. Vi är en del av skapelsen – i en andlig dimension, säger Leif Wiking. Han hänvisar till flera ställen i Bibeln där det klart framgår att vi människor är satta att förvalta-re vår miljö.

- Håll ögonen öppna när Skapelsebussen kommer till din församling!, säger Natalia Svensson.

Färdplanen siktar mot tre övergripande effektmål som ska vara uppfyllda senast 2030. (sammanfattade)

1. Klimatneutralitet

Svenska kyrkan ska vara klimatneutral senast år 2030, det vill säga inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen.

2. Värderingsförändring

Svenska kyrkan ska verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen.

3. Bidra till klimaträttvisa

Svenska kyrkan ska stärka stödet till de människor som drabbas mest av klimatförändringarnas effekter trots att de bidragit till dem allra minst.

Hur värnar vi om Guds skapelse?
Foto: Lars Bäckman.

MER INFO

Vill du veta mer om Visby stifts arbete med klimat och hållbarhet? Gå in på stiftets hemsida eller kontakta Natalia Svensson.

Michaela Kratz, diakon, ska bygga upp öppen dag- verksamhet i Visby

Text och foto: Lars Bäckman.

Det behövs verkligen någon form av öppen välkomnande dagverksamhet i Visby. Det finns en stor grupp som av olika skäl behöver en plats att kunna gå till på dagtid. Behoven kan se så olika ut, men det som förenar många av dem är behov av hälsofrämjande aktiviteter av skilda slag.

- För min del är det allra viktigaste så här i startskedet att skapa tillit. Att besökarna kommer och kommer tillbaka och framförallt, ser att verksamheten både betyder något socialt och också kan vara ett steg för dem till förbättrat livskvalitet, säger Michaela Kratz som ansvarar för dagverksamheten.

Att arbeta med socialt utsatta är inget nytt för Michaela. Hon kommer från Tyska kyrkan i Gamla stan i Stockholm där hon har arbetat som diakon i tolv år.

Verksamheten är inrymd i källarplan på Birkagården, men Michaela är noga med att påpeka att det är två skilda verksamheter. Natthärbärge i övre delen och dagverksamheten i den nedre delen.

- Hit är alla välkomna och inte bara hemlösa. Tröskeln ska vara låg!

Visby domkyrkoförsamling har skrivit avtal med Region Gotland om att ta ansvar för denna verksamhet.

- Hit ska man kunna gå för bara något så enkelt som att värma sig. Dricka en kopp kaffe och äta en macka eller frukt och grönsaker. För några kakor det kommer vi inte att ha! Vi ska vara hälsofrämjande, säger Michaela.

För Michaela gäller det nu att bygga upp ett nätverk med personer och verksamheter som kan vara bra för besökarna. Personal från Beroendeenheten ska finnas där ett par gånger i månaden. Det är klart. Michaela hoppas också att någon sjuksköterska eller

läkare kan komma regelbundet. Men även typ fotvård och frisör, är sådant som hon kan tänka sig att det finns behov av på Ansgar som är namnet på verksamheten.

- Kanske kan vi ha gemensam matlagning någon dag i veckan, funderar Michaela, men lägger till att vilka aktiviteter och verksamhet det ska vara får man vara lyhörd för och det måste utgå ifrån besökarnas behov och önskemål.

Michaela är anställda på halvtid av Visby domkyrkoförsamling. Hon arbetar tillsammans med Björn "Nalle" Sandell som också arbetar deltid på Ansgar. Verksamheten kommer till att börja med vara öppen tre dagar i veckan mellan klockan 10.00-15.00.

- På den andra halvan av min tjänst är jag församlingsdiakon. Då är det andakter på äldreboenden, ekonomiska frågor och så kommer jag säkert också delta en del i gudstjänstlivet, förklarar Michaela.

Men vem är då Michaela Kratz? Jo hon kommer ursprungligen från Lübeck. Är diakonvigd i Tyskland och har hunnit med att arbeta i Tyska församlingen i Stockholm i tolv år. Sommaren 2022 vikarierade hon i Visby domkyrkoförsamling. Då hade hon ingen som helst tanke på att flytta från Stockholm och lämna det arbete hon trivdes så bra med. Men när hon senare på hösten fick en förfrågan om hon var intresserad av denna tjänst, så var läget lite annorlunda.

- Jag kände till platsen som jag skulle komma till och hade trivts med vikariatet under sommaren och med de personer som jag hade lärt känna. Det var bra. Men det är en helt annan sak än att verkligen vara insatt i det dagliga arbetet och flytta till Gotland på riktigt, säger Michaela eftertänksamt.

Visby kontra Gamla stan?

Michaela skrattar till och förklarar:

- Jag minns förra sommaren när jag bara hade varit här i någon vecka och cyklade genom Visbys gränder. Då upplevde jag verkligen hur fantastiskt Visby är. På kvällen

skrev jag till en kollega; "Att visst är Gamla stan i Stockholm otroligt vackert och spännande, men Visby är äldre, det är mer medeltida – det är magiskt. Så kom hit!"

Ja, sen den 1 april så är det alltså Ansgar och Visby som är Michaelas arbetsplats.

Förresten, Michaela, namnet Ansgar, är det för att han besökte Birka eller?

- Aha, jo ANSGAR är en akronym för:
A lkohol-, drog och vapenfri,
N ära mötesplats för
S amtal,
G emenskap,
A nsvar för sig själv och
R espekt för varandra, berättar Michaela.

Ja, det där säger ju det mesta!

Birkagården. Foto: Lars Bäckman.

Natthärbärget Birkagården startade 2005. De erbjuder en sängplats och mat för den som är hemlös - en stunds gemenskap eller samtal och möjlighet att sköta sin hygien mm. Verksamheten är ett samarbete mellan Visby domkyrkoförsamling, Region Gotland, Röda korset och Hela Människan Gotland och görs möjlig genom ett stort antal frivilliga som ställer upp och tjänstgör ungefär ett pass var i månaden.

Vill Du hjälpa till?

Kontakta Tommy Nygård på telefon 0498-20 68 17

Pilgrimsnytt

Vandra och övernatta längst med S:t Olofsleden

Nu finns det vid tre av kyrkorna längst med S:t Olofsleden övernattningsmöjligheter i kyrkan eller dess närhet. Leden går från S:t Olofsholm till Visby och är 6 mil lång. Det är en vandring på tre dygn som nu kan göras med tillgång till övernattningsmöjligheter för två vid kyrkorna i Bro, Hejnum och Boge. Benjamin Ulbricht har arbetat med detta under det gångna året och tagit fram ett digitalt kartmaterial som enkelt kan skrivas ut. Där finns även en mängd annan intressant information som berikar vandringen. Du hittar

allt detta material på hemsidan: Svenskakyrkan.se/visbystift/pilgrim.

Naturligtvis behöver du inte gå hela långa leden - du kan göra dagsetapper. Förslag på sådana turer och hur de nås med buss hittar du också på hemsida. Så varför inte – gå på en pilgrimstur i sommar!

Kortare pilgrimsleder finns även mellan Klinte – Fröjel, Roma – Dalhem och Hemse – Rone. Information och kartor om dessa hittar du också på Visby stifts hemsida.

Labyrintmeditation

Runt om på Gotland finns ett antal trojaborgar från olika årtusenden. Till vad och hur de har använts vet vi inte. Men att vandra i en labyrint är meditativt. Benjamin Ulbricht, Visby stift, har gjort en meditation till dessa Trojaborgar. På tio minuter leder den dig på en inre vandring. Lyssna och upplev. Trojaborgar finns vid Fröjel kyrka, Visby domkyrka, vid Othems gamla skola, (numera församlingshem), och vid Bottarvegården i Vamlingbo. På dessa platser kommer det under sommaren att sättas upp skyltar om var och hur du hittar Benjamins fina meditation. Men redan nu hittar du den enkelt på Visby stifts hemsida under rubriken Pilgrimsvandring på tio minuter.

S:t Olofsholm.
Foto: Visby stift.

Fröjel kyrka.
Foto: Wikipedia.

Lyckad guidekurs om våra kyrkor – till våren kommer den i repris!

- Det är inte en guidekurs bara för den som redan guidar, utan vi vill få fler som visar våra kyrkor, säger Rebecka Svensson, stiftsantikvarie.

Våra kyrkor tillhör de mest besökta platserna på Gotland, så det är viktigt att de också visas. Det ställer också vissa krav på hur besökare tas emot och hur kyrkan presenteras. Därför arrangerades Visby stift tillsammans med Sensus denna korta utbildning.

Under våren genomfördes kursen för första gången med ett 20-tal deltagare från hela Gotland. Det var anställda, församlingsmedlemmar och ideella, men även några som hade ett mer allmänt intresse av våra kyrkor. Vid tre tillfällen träffades man. En heldag och två kvällar.

- Gotlands kyrkor och kyrkogårdshistoria, kyrkorummets symboler och teologi och hur man bemöter och guidar i en kyrka, var

huvudinnehållet. Det här var uppskattat och det blandades praktiska övningar med föreläsningar och visningar. Så nu blir det en kurs till, berättar Rebecka och ser nöjd ut. I mars- april 2024 kommer Visby stifts kansli tillsammans med Studieförbundet Sensus att arrangera samma utbildning.

Håll ögonen öppna!

Vill du redan nu veta

mer, kontakta Rebecka Svensson eller Carin Frennevi på Visby stift.

- Jag ser gärna att unga ledare och ideella deltar i utbildningen, säger Rebecka och lägger till att kursen var mycket uppskattad och vi hade väldigt kul under utbildningen.

Carin Frennevi i Dalhems kyrka.
Foto: Rebecka Svensson.

NOTISER

Kyrkohistoriskt intresserad?

Gotlands kyrkohistoriska sällskap - för alla historiskt intresserade. Leif Wiking är ordförande, Jakob Lindblad, Lars Bäckman, PO Sahlberg, Karin Hjort, Rebecka Svensson, Per Stumle, Lars Kruthof och Patrick Matson, är styrelsen. På sista sidan av denna tidning ser du de närmaste programpunkterna för sällskapet: **De populära Kyrkosafari!**

Gotlands orgeldagar 2-6 juni

Förutom ett antal konserter, bjöds det på föreläsningar, workshops och även "Bach go to sleep". Sammanlagt över tjugo programpunkter.

- Det blev mycket lyckat. I genomsnitt 50-70 åhörare, förutom på den stora körkonserter som lockade drygt 250 personer. Och att "sova" till Bachs orgeltoner, ville nästan 100 personer göra, säger Alma Emilsson, som lovar att arrangemanget kommer åter 2024.

Orgelvårdskurs för kyrkomusiker

Under en vecka i juni kommer ett antal musiker att utbildas i hur man underhåller och gör mindre reparationer av kyrkornas orglar. Som det är nu så måste det nästan alltid tillkallas experthjälp från fastlandet och då blir det dyrt. Att orglarna används så oregelbundet är ett problem. Temperaturväxlingar är inte bra för ett instrument, så kunskapen behövs.

Barnkörfestival Sommarsjung

Barnkörvecka på Sudret är ett återkommande arrangemang sedan flera år. Det är Burs pastorat som håller i körfestivalen med stöd från Visby stift och några andra körledare, bland annat Linnea Tibell, Birgitta Mannerström och Anna Dungner Hjellström.

Tid: 27-30 juni

Vill du veta mer, kontakta någon av körledarna.

Karaktäriseringsprojektet

– nya djupdykningar i Gotlands kyrkor

Nog har det skrivits en hel del om Visby stifts kyrkor, men mycket bygger på äldre iakttagelser och forskning, därför behövs det nya fördjupade beskrivningar, och också lite nya perspektiv. Arbetet har i sommar kommit halvvägs och ska vara klart i december 2024.

Med Karaktäriseringsprojektet arbetar antikvarierna Jakob Lindblad och Eva Selin på Gotlands Museum. De gör det på uppdrag av Visby stift. De tar fram beskrivningar av stiftets samtliga 94 kyrkor, tre kapell och Bara ödekyrka samt Hamnkyrkan i Klintehamn. Även kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden dokumenteras.

Beskrivningarna är ett krav för att kyrkorna även fortsättningsvis ska få Kyrkoantikvarisk ersättning, och görs alltså i alla Sveriges stift, detta med stöd av statliga bidrag. Det här blir ett betydelsefullt underlag för kommande arbete med inventeringar och åtgärder. De inventeringar och beskrivningar som tidigare gjorts, bland annat i serien Sveriges kyrkor, börjar bli till åren och nya upptäckter och slutsatser har gjorts sedan dess.

- De tidigare studierna är allt för ofta bara koncentrerade på det medeltida i kyrkobyggnaderna. Men sedan 1980-talet har vi börjat intressera oss allt mer för och även uppskatta senare tiders tillägg och hur kyrkobyggnaderna har förändrats. Det märks inte minst vid restaureringar i dag, i jämförelse med för trettio år sedan, säger stiftsantikvarie Rebecka Svensson, och nämner som exempel empirens förtjusning i att måla stora fanor och draperier runt predikstol och altare. Sådant togs tidigare oftast bort, men det görs inte generellt i dag.

Inom projektet strävar man även efter att hitta bra arbetsmetoder för att lyfta fram bruks- och upplevelsevärden. Det är nytt i den här typen av beskrivningar.

- Upplevelsevärden är naturligtvis de arkitektoniska, konstnärliga och historiska, men de teologiska, kyrkohistoriska, personhistoriska och socialhistoriska perspektiv finns nu allt oftare med i bakgrunden, förklarar Rebecka Svensson.

Ungefär hälften av beskrivningarna är klara i början av juni. De läggs ut fortlöpande. Du hittar dem på Visby stifts hemsida: svenska-kyrkan.se/visbystift/kyrkobeskrivningsprojektet

Foton från Fardhems kyrka. Lars Bäckman.

Hur kunde ett norskt helgon hamna i näst intill varenda gotländsk kyrka?

Imånga av Gotlands kyrkor så stod han där på det södra sidoaltaret, S:t Olof. Manssidan. På den norra sidans altare stod nästan lika ofta Madonnan, Jesu moder. Och så ser det ofta ut än i dag. Det här är två för medeltidens kristna kanske allra viktigaste helgon här i norr. Hur kunde det bli så - en norsk kung?

S:t Olof, eller som han hette, Olav Haraldsson, var inte bara populär på Gotland som det enligt sägnen sägs att han kristnade. Över 400 kyrkor i Sverige hade denna norske kung som sitt skyddshelgon. Många ortsnamn, inte minst i Jämtland och Härjedalen är också uppkallade efter honom. Född 995 och död redan 1030 hann han trots det "under sin relativt korta levnad" sätta sitt namn på såväl den världsliga kartan som i den andliga världen. Vid denna tid var det inte alls ovanligt att det skapades kungahelgon i många av Europas stormannasläkten då de hade övergått till den kristna läran. Olav Haraldsson var en kungason och en stridbar man som lyckades ena Norge, där ett av vapnen var just kristnandet, det andra var yxan, vilket också blev ett av hans helgonattribut.

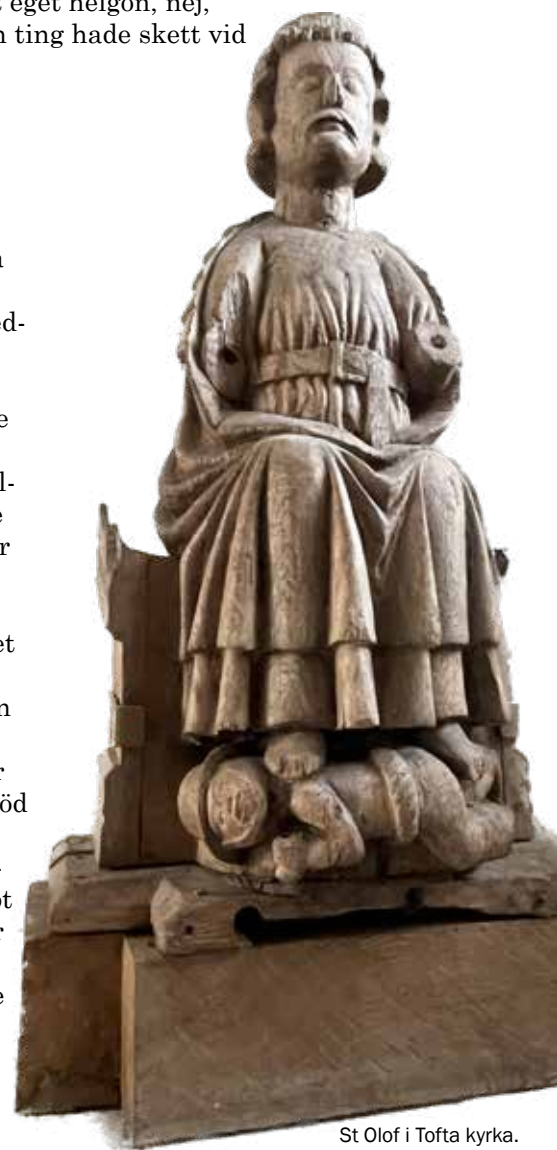
"Över 400 kyrkor i Sverige hade denna norska kung som sitt skyddshelgon".

På Gotland landsteg han 1029. Enligt Gutasagan var det i Akergarn i Hellvi på den nordöstra kusten. Den isländske hävdatecknaren Snorre Sturlasson berättar dock att Olav Haraldsson hade redan som ung besökt ön på ett vikingatåg och då med svärdet plundrat gutarna. Men år 1029 var det glömt, nu var han landsflyktig och på väg österut. Här stannade han under vintern och "erbjöd" gotlänningarna beskydd gentemot att de till honom fick betala skatt! Ett kapell byggdes, vilket enligt sägenen ska vara Got-

lands första kyrka. En hålighet i en sten på denna plats sägs vara hans handfat. Det här är en av många många legender som finns om Olav på Gotland, vilket om inte annat visar att han har en plats i öns historia.

Bara ett år efter att han stupat, blott 35 år gammal, helgonförklarades Olav. Men till det fanns det många skäl, inte bara att slakten ville ha ett eget helgon, nej, märkliga saker och ting hade skett vid hans grav, såsom underverk att sjuka, blinda och döva botades. Visserligen var S:t Olav det första nordiska helgonet, men inte det enda under medeltiden. Knut den helige i Danmark och Erik den helige i Sverige var två andra populära helgon, men de kunde inte på långa vägar mäta sig med S:t Olavs popularitet. Kanske berodde det på hans politiska framgångar mer än de kristna? Det är först 1391, ungefär tjugo år efter sin död som Birgitta Birgersdotter, helgonförklaras och snabbt blir mycket populär i hela världen, som något helgon kunde mäta sig med Olav den heliges ställning.

Text och foto:
Lars Bäckman.

S:t Olof i Tofta kyrka.

Ny medarbetare

Carin Frennevi med ansvar för pedagoger och pilgrimer

Carin Frennevi började som stiftspedagog på Visby stifts kansli i januari i år. Då lämnade hon sitt arbete på Svenska kyrkans utbildningsinstitut i Uppsala och återvände hem. Hem?

- Jo jag är född här i Visby och bodde här tills jag var 19 år gammal, berättar Carin som fortfarande har sin gamla mamma kvar i Visby, boende på Södertorg.

- Jag håller ihop de nätverk som arbetar med pedagogik inom stiftet, berättar Carin och kommer in på konfirmationsfrågor. Men hon arbetar också med pilgrimsleder och Svenska kyrkans unga som förresten nyligen har startat upp en distriktstyrelse.

Carin är utbildad kulturvetare från Lunds universitet. Senare fortsatte hon med en församlingspedagog utbildning i Växjö. Där arbetade Carin i många år innan hon kom till Uppsala och utbildningsinstitutet. Men nu är det Gotland som gäller.

- Att lämna Uppsala och komma till Visby är som att flytta hem. Det känns tryggt, säger Carin och ser verkligen ut att mena det.

Slutligen, ett sommertips?

- Gå pilgrimsleden mellan Roma - Dalhem. Besök Dalhems kyrka och ta gärna tåget i ena riktningen. Det kan jag verkligen rekommendera, svarar Carin Frennevi snabbt.

Ja pilgrimsled, det är ju ett område som ligger inom hennes arbetsfält, men jag håller

Carin Frennevi, stiftspedagog.

med, det är en fin andlig- och vandringsupplevelse. Jag kan lägga till Dunbodi, ett lant-handelsmuseum, ett par hundra meter från kyrkan – där är det läge för nostalgi!

Att bygga inifrån - En bok om församlingsarbete och själavård. Per-Olof Sjögren

Boken bygger på Per-Olofs egna erfarenheter av det pastorala arbetsprogram och konkreta verksamhet han genomförde i stadsdelen Guldheden i Göteborg under 50- och 60-talet. Den kom ut första gången redan 1964, men har därefter getts ut i ett antal nyttgåvor, senast 2018. Boken bottenar i Sjögrens egen praktiska erfa-

renhet av att bygga församling i Guldheden och senare som domprost i Göteborg. Boken rymmer såväl själavård för den enskilde som tankar om hur en församling byggs upp. Budskapet är att vi först ska bygga en gudstjänstfrämmande gemenskap, ur detta föds behovet av samtal och själavård, vilket i sin tur leder till mission och diakoni. Det här är ett budskap som känns aktuellt än i dag och säkert en av anledningarna till att boken ges ut i nya upplagor och fortfarande diskuteras flitigt.

Ny medarbetare

Eva Enetjärn - Ny stiftsjurist sedan den 1 maj i år

Eva Enetjärn flyttade från Nyköping till Gotland för två år sedan. I Nyköping hade Eva bott i 40 år, men när en av hennes tre döttrar läste ett år på Campus Gotland, Uppsala universitet, blev både hon och Eva så förtjusta i ön, att Eva köpte en tomt i Stenkyrka och byggde där två hus.

- Så var det, säger Eva och skrattar. En tillfällighet. Jag hade egentligen ingen direkt uppfattning om Gotland, men besökte min dotter flera gånger och för varje gång blev det alltså svårare att åka härifrån. Det är något speciellt med ön, man känner det direkt när man kör av färjan. Vid mitt hus i Stenkyrka, vid havet, är det helt tyst. Så lugnt. Inga motorvägar. Det är underbart.

Eva har arbetat som domare och advokat. Advokatfirman fortsatte hon med på Gotland och hyrde sitt kontor i den gamla prästgården, men nu har hon lagt advokatbyrån på is.

- Jo, det går inte att förena att vara advokat med ett arbete som stiftsjurist, enligt advokatsamfundets regler. Men jag har en Juristbyrå och fortfarande en viss verksamhet kvar.

Att vara jurist på stiftskansliet handlar främst om förvaltningsrätt som skiljer sig en hel del från att arbeta med familjerätt och brottmål, alltså humanjuridik, vilket tidigare var Evas vardag.

- Nog är det så. Men all juridik har sin grund i lagar och förordningar. Det har man efter 40 år en viss rutin på att läsa och tolka, svarar Eva, men lägger genast till att: visst är det en utmaning som jag är ödmjuk inför. Det gäller att förstå 'tänket'. Det har jag stor respekt för.

- Men det finns ett bra nätverk av kollegor i de andra stifteten och så klart på kyrkokansliet som stöttar och hjälper om så behövs.

I Nyköping hade familjen tidigare en gård, där barnen växte upp, så att det skulle vara

Eva Enetjärn framför Visby stiftskanslies lokaler.

ett hus på landet var Eva säker på när hon bosatte sig på ön. Här kan familjen nu träffas.

- Förutom att jag är medlem i Pingstkyrkan och har kommit med i församlingens verksamhet, har jag lärt känna många trevliga människor i Stenkyrka. Det är en levande landsbygd med mycket aktiviteter och ett rikt föreningsliv. Och så har vi både affär och skola, säger Eva och ser nöjd ut med hur livet blev på Gotland efter de 60!

Text och foto för båda dessa presentationer, Lars Bäckman.

Rose-Marie Ederlöv, kyrkogårds- och fastighetsförvaltningschef

I oktober 2022, för snart åtta månaders sedan, började Rose-Marie som kyrkogårds- och fastighetschef i Domkyrkoförsamlingen. Hon ersatte då Mats Ahlqvist som gick i pension efter många år på den posten.

Rose-Marie,
ny kyrkogårdschef.

Vem är Rose-Marie?

- Jag kommer närmast från Sollentuna församling. Där har jag arbetat som chef över begravningsenheten. Jag började för många år sedan som kyrkogårdsarbetare och har via olika jobb och utbildningar arbetat mig upp till att ha ett arbetsledande- och ekonomiskt ansvar, berättar Rose-Marie.

Gotland är djupt förankrat i henne. Både mamma och pappa har Gotlands påbrå och även maken. Så varje sommar har minst ett besök på ön varit obligatoriskt. 2018 köpte de ett eget hus och året därpå skrev de sig i huset som ligger i Vamlingbo.

- Jag pendlade mellan Gotland och Sollentuna i fyra år, medan min man arbetade hemifrån på ön. Kanske gick jag bara och inväntade att ett passande jobb skulle dyka upp; och det har jag fått nu, säger Rose-Marie, och berättar att hon stortrivs; mycket tack vare alla proffsiga och trevliga arbetskamrater hon har.

Gotland då – är det rätt?

- Jo jag är ingen stockholmare i själ och hjärta utan kommer ursprungligen från Nyköping. Jag trivs på landet. Jag tycker om lugnet, miljön och inte minst människorna. Vi har känt oss så välkomnade här i socknen. Det betyder mycket när man är nyinflyttad.

Naturligtvis har familjen en stor trädgård och lite olika djur på gården - det är detta som fritiden framför allt ägnas åt, och så har Rose-Marie en egen häst.

- Att få rida ut från gården, ner mot havet, det är en fantastisk känsla. Det gör man inte i Stockholm. Jag har lovat mig att aldrig ta allt detta vackra för givet, utan att njuta av den vackra naturen varje dag.

Susan Bergkvist, stiftsdiakon och diakon i Domkyrkoförsamlingen

- Jag började arbeta i Domkyrkoförsamlingen redan i somras. Nu är jag också stiftsdiakon på stiftskansliet, men delar tjänsten med att arbeta som diakon i Domkyrkoförsamlingen, berättar Susan.

Susan är född i Kalmar och uppväxt i Sundsvall. Hon har framför allt arbetat inom den ideella sektorn innan hon utbildade sig till diakon. Susan har alltid vetat att hon ska verka som diakon och 2019 förverkligades målet då hon vigdes i Stockholms stift. Innan vigningen arbetade hon som diakoniassistent och som vigd har hon hunnit med att arbeta i ett par olika församlingar, innan Visby lockade. Senast i Danderyds församling.

Visby och Gotland – är det en lång historia?

- Nej, absolut inte. Jag hade besökt Gotland ett par gånger, men det var för länge sedan. Men när barnen hade vuxit upp så var det dags för ett "äventyr", att vidga vyerna, säger Susan och förklarar att det var främst det som fick henne att lämna Stockholm för Gotland.

Visby kontra Stockholm?

- Vi har samma frågor om livet, här som där. Vardagslivet ser naturligtvis olika ut men det är väl ingen hemlighet, svarar Susan.

Slutligen: Det bästa med Gotland?

- Gotlänningarna. Jag trivs verkligen här och med mina arbetskamrater och alla som jag möter.

Mobil flis – ett alternativ att värma upp kyrkorna

Ar 2030 ska Svenska kyrkans verksamhet vara koldioxidneutral, det betyder att de kvarvarande oljepannorna skall ha bytts ut eller används minimalt. Det här är knepigt, men kanske har Romaklosters pastorat hittat en hållbar lösning, nämligen en mobil flispanna.

- En flispanna är dyr, mycket dyr, nästan en miljon, och inte möjligt att installera i alla pastoratets 22 kyrkor. Elpannor är inte heller att tänka på med de priser som nu råder, säger Mathias Eldnor, kyrkogårds- och fastighetschef i pastoratet. Men oljepannor är riktiga miljöbovar så något måste göras och då är faktiskt flis det allra bästa alternativet.

”Pastoratet har 22 kyrkor. I åtta av dem finns det fortfarande oljepannor kvar”

Under 2021 väcktes tanken på en mobil panna som kunde flyttas mellan olika kyrkor. I samarbete med Biogas Gotland och Gotfire togs ett förslag fram. Biogas Gotland investerade i den mobila pannan och erbjöd pastoratet att hyra den. Vintern 2022 startade försöket. Flispannan får de hyra för 45 000 kr per år och flisen köper de in till självkostnadspris.

- Vi har nu använt pannan i ett par kyrkor, Sjonhem och Dalhem. Visst är den stor, som en lastbilscontainer, men i princip skulle vi kunna köra den själva med en traktor mellan kyrkorna, men företaget har en speciallastbil som drivs med biogas och flyttar pannan för 1 000 kronor, så det är att föredra, berättar en entusiastisk Mathias.

Pastoratet har 22 kyrkor. I åtta av dem finns det fortfarande oljepannor kvar.

- Det här är en provisorisk lösning, men vi diskuterar olika alternativ. Kanske måste

alla kyrkor vinterställas och endast en kyrka per församling värmas upp under den kalla årstiden. Men till begravningar, vigslar och dop kan en mobil flispanna användas för uppvärmning, funderar Mathias och förklarar att: Det är också en relativt enkelt och inte särskilt dyr installation att ansluta den till befintlig värmeanläggning.

Flispannan är mycket effektiv. På ett par timmar värmer den upp det stora kyrkorummets i Dalhem. Riktigt varmt vatten pumpas ut i den befintliga värmeanläggningen och sprider snabbt en behaglig värme. Kanske har Romaklosters pastorat hittat en ultimata lösning. De är bland de första pastorat som prövat denna teknik så många intresserade följer försöksverksamheten. Bland annat Campus Gotland, Uppsala universitet, som under många år har inriktat en hel del forskning om just uppvärmning av äldre stenkyrkor.

Kanske är detta den framtida modellen, inte bara på Gotland, utan för många av landets över 3 000 kyrkor!

Stenkyrka kyrkogård - upptäck en kyrkogård och få del av socknens historia

Text: Lars Bäckman.

En liten bok på 34 sidor om Stenkyrka kyrkogård, men där också kyrkan och dess historia presenteras; har en arbetsgrupp tagit fram. Gruppen består av representanter från Stenkyrka hembygdsförening, Stenkyrka församling och Lustkustens utvecklings AB. Skriften innehåller texter om kyrkogården, begravningstraditioner och om likvagnar, men framförallt är det kyrkogårdens gravvårdar, dess utformning och vem vården är rest över, som det berättas om. Här får vi ta del av många människöden. Det är berättelser som bevarar minnen om sockenbor, men också om tider som flytt. Det får vi inte glömma bort. Och det är inte bara storbönder och sjökaptener som boken berättar om, utan också om de allra fattigaste. En av dem är Karl Hallin, som dog så sent som 1990. Han blev såld 1911, sex år gammal, till lägstbjudande. Det är ett liv som började hårt, men som i välfärdssamhällets framväxt slutade i ett eget litet men väl renoverat modernt hus. Pampiga gravhällar och modetrender, yrken som har kommit och gått, symboler och illustrationer över intressen som jakt eller sportbilar, sådant kan en gravsten också berättas om. Det är korta historier knutna till

gravstenar. Med denna skrift i sin hand, texterna och den utmärkta kartan, kan jag lova ett par mycket givande timmar på en intressant kyrkogård. Jag kan också tänka mig att en kyrkogårdsvandring med någon av författarna skulle vara uppskattat. Det här är ett arbete som jag skulle önska gjordes i flera socknar, kanske särskilt i dag då gravvårdar börjar bli allt ovanligare vid jordfästningar. Jag vet att i Lau kyrka har något liknande gjorts, men är det fler församlingar som gjort publika sammanställningar?

Boken går att beställa för 50 kr, men den finns även att köpa i kyrkan.

Biskopen bakom Frälsarkransen och ljusbäraren är död

Den tidigare biskopen Martin Lönnebo har avlidit 93 år gammal. För så många, troende och icke troende är det numera självklart att tända ett ljus i en ljusbärare när man kommer in i en kyrka. Martin Lönnebo introducerade ljusbärare i svenska kyrkor 1968. I Uppsala domkyrka skulle Martin Luther King komma och tala inför ett stort internationellt prästmöte. En tid innan mötet blev han mördad och för att hedra honom föreslog Martin Lönnebo just en ljusbärare. Han kall-

lade det för "Folkförsoningens träd", till medborgarrättskämpens minne.

Martin Lönnebo är också den som skapade de 10 pärlorna i Frälsarkransen och som har blivit mycket uppskattad, inte minst i pilgrimssammanhang. Även vår drottning har setts bära detta armband. Det var 1996 när Martin Lönnebo var på semester i Grekland som han fick idén till en frälsarkrans. Genom de tio olika pärlorna skulle kransen underlätta att koncentrera sig på egna böner.

Lönnebo kan se tillbaka på två så uppskattade "verktyg" för den kristna tron – säkert är han mycket nöjd med det när han nu från himmelen beskådar sitt jordeliv.

Amanda pastoradjunkt i Visby

Den 29 januari i år vigdes Amanda Söderdahl till präst i Visby domkyrka. Amanda är gotländska, från Lärbro. Hon har läst teologi i Uppsala. I Visby domkyrka kommer hon att göra sitt år som pastors adjunkt, men nu i maj är hon i Paris under några veckor och får inblick i Svenska kyrkan i utlandet.

Amanda Söderdahl.

Du har väl inte missat denna kunskapskälla? Ladda ner gratisappen; inspireras, besök och lär dig mer om våra heliga rum!

En gravsten berättar JAG VAR. DU ÄR Lars Ardelius

På Vamlingbo kyrkogård ligger författaren Lars Ardelius begravd, omgiven av kulturskribenten Ingela Lind och Marik Vos, Oscarvinnaren för Bästa kostym, Fanny och Alexander. På 1950-talet kom författare, konstnärer och andra kulturpersoner till Sudret. De köpte gårdar som lämnats öde i jordbruksrationaliseringens och urbaniseringens spår. Säkert blev många av dem under ett antal sommarveckor ett vänfast gäng. Nu faller de ifrån, den efter den andra. Det är gravstenen, en enkel natursten, med texten Lars Ardelius, författare, 1926-2012 och texten "JAG VAR. DU ÄR", som jag reflekterar över. Ta vara på ditt jordeliv - det är inte oändligt, är det enkla budskapet. Som kristen hoppas vi på det eviga livet. Det är en tröst.

Har du inte läst något av Lars Ardelius kan jag rekommendera Kronprinsarna. Tvillingbröderna skiljs åt vid födseln; den ena hamnar i ett arbetarhem i Norrköping (så småningom på Gotland som fårbonde i Grötlingbo), den andra i Djursholm. Vad formar våra liv? Är det arv eller är det miljö? Att den är skriven i början av 1970-talet behöver

man kanske inte säga. Ämnet var särskilt aktuellt vid den tiden. Miljön tillskrevs stor betydelse och det gick att påverka. Lars skrev också sina memoarer. De gavs ut i hela fem band. Han hann med mycket i sitt jordeliv - ett liv som har en början och ett slut, även om vi lämnar detta jordeliv, i hopp om det eviga livet. Text och foto:Lars Bäckman.

Lars Ardelius gravsten på Vamlingbo kyrkogård.

Karen är tillbaka – vid de stenar där hon som barn lekt

”Jag vet hur stigarna går, här är jag hemma, men också med ett delvis nytt utifrån perspektiv”. Text och foto: Lars Bäckman.

Karen Holm, kyrkoherde i Sudrets pastorat.

Det var för fem år sedan som Karen Holm lämnade sin tjänst i Visby Domkyrkoförsamling. Efter några års arbete i domkyrkoförsamlingen var det dags att se något nytt. Det blev i den nybildade församlingen Ljusterö-Kulla i Österåkers pastorat med de två kyrkorna Ljusterö kyrka och Roslags-Kulla kyrka, som Karen fick tjänst som församlingspräst.

- Det första vi fick ta itu med i den nya församlingen var att skapa en fungerande arbetsgrupp, sen kom pandemin och förändrade alla villkor, men det fanns något gott i det också, säger Karen.

I Stockholms stift hade man valt att stänga

ner alla aktiviteter i kyrkor och församlingssalar, så det gällde att tänka nytt.

- Det fick oss att ställa frågan: Hur är man kyrka när man inte kan vara det på vanligt vis? Men det gällde också att tänka; vad har människor för behov och hur kan vi möta det?

Tidigt såg vi hur svårt det var för många att handla på ett tryggt och säkert sätt när pandemin spred oro. Församlingen inledde då ett samarbete med den lokala matbutiken och packade matkassar som kunderna själva hämtade.

- Det var oerhört positivt och uppskattat och gav oss mycket goodwill, konstaterar Karen.

I den stora prästgårdsparken anlade vi en kort tillgänglighetsanpassad pilgrimsled.

Tillsammans med ideella krafter kördes det dit stenar som färgades som pärlorna i frälsarkransen. Gångar anlades och skyltar togs fram. Det här engagerade många och den lilla pilgrimsleden blev snabbt ett uppskattat inslag.

- Kyrkan och prästgården ligger centralt på Ljusterö, vid affären och förskolan. Det finns också ett dagcenter intill. Det var många som uppskattade att stanna upp, gå en run- da och läsa om de olika pärlorna, berättar Karen, funderar en kort stund och konstaterar att det här var verkligen att bygga kyrka från gräsrotterna.

Det här är två relativt enkla aktiviteter, men som lockade många församlingsbor och som tidigare inte hade haft någon större relation till kyrkan. Kyrkan blev därmed synlig på ett helt annat sätt.

”Faktum var att detta praktiska arbete också ledde till att all personal lärde känna och kom varandra närmare!”

Som så många andra hade de även digitalt inspelade andakter och korta reflektioner, en form av andlig kommunikation, som fick ersätta de vanliga gudstjänsterna, när allt sådant ställdes in. Även där nådde församlingen nya grupper. De märkte att det var viktigt att inspelningarna var lokalt förankrade, att det var de som arbetade på orten som medverkade.

Faktum var att detta praktiska arbete också ledde till att all personal lärde känna och kom varandra närmare. Det var positivt när den nya arbetsgruppen formades.

Karen trivdes i pastoratet och inte minst med skärgårdsborna. Det fanns många likheter med Sudret där hon hade växt upp. Men efter fyra år blev hon ”headhuntad” till tjänsten som biträdande kyrkoherde i Täby pastorat. Men det blev bara 8 månader – sen kom Sudret och dragingen till landsbygden.

- Det var nog så att jag redan då hade insett och förstått att det var med öbor som jag trivdes allra bäst, och märkligt nog fick jag två chanser. Den första gången kyrkoherdetjänsten för Sudrets pastorat utlystes var jag så nyanställd så det var inte läge att söka tjänsten, men jag visste att det var det jag egentligen ville. Men när jag tre månader senare såg att tjänsten återigen var utannonserad då visste jag att jag var kallad, säger Karen övertygande.

Biskop Erik välkomnar Karen. Foto: Annika Hakalax.

Det var alltså Sudret som gällde – inte Gotland i största allmänhet. Här i Grötlingbo och Havdhem har Karen växt upp, gått i skola, konfirmerat sig. Mamma och mormor hade varit aktiva i kyrkan. Båda två är döda sedan många år. Men det här är ”hemma” för Karen.

- Jo så är det. Men nu har jag också fått ett utifrån perspektiv. Även om jag vet hur stigarna går och kulturen fungerar, så är det inte så att det är ett stagnerat, stillastående landskap jag återvänder till. Det har hänt och utvecklats massor sedan jag lämnade Sudret för över 30 år sedan, säger Karen, och fortsätter: Men jag vet nu att det är här jag vill verka.

Karin förklarar att hon vill arbeta i en kyrka som bärs och byggs av församlingsborna. Att det ska finnas ett starkt lokalt engagemang för sin kyrka.

- Jag vill säga att här har kyrkan fortfarande en roll i socknen. Det finns en mentalitet, som är svår att ta på, men här bor människor med mycket stolthet och integritet. Man är van att rå sig själva, att klara sig

själva i socknen och det sedan långt tillbaka i historien. Kyrkan är en del av detta, även om man inte går på gudstjänst varje söndag. Det är nog det här som förenar landsbygds- och skärgårdsbor, säger Karen lite funderingsamt.

Med nya erfarenheter, av så väl Roslagen och skärgård som Täbys villakvarter tar sig nu Karen an Sudrets pastorat.

Värdefullaste erfarenheten?

- Pandemin, svarar Karen snabbt. Det skapade en kreativitet – att tänka utanför boxen – hur kan vi bygga kyrka under dessa omständigheter – och vi lyckades. Det vill jag ta med mig! Hon fortsätter: Det går att samla människor när man känner att det är något man brinner för. Det måste vi ta vara på. Jag tror på att arbeta lokalt, att låta människor få vara med och bygga kyrka. Inte utifrån centraliserade färdiga mallar och förutsättningar. Och så skyndar hon sig att tillägga: Men kanske är ändå min bästa erfarenhet av dessa fem år, att jag nu vet var jag verkligen hör hemma.

Karen Holm, kyrkoherde Sudrets pastorat.

Kornet – det nya intranätet - samlingsplats för alla som arbetar inom Svenska kyrkan

Nu ska det bli betydligt lättare att hitta policy- och styrdokument, kalender och allt annat som kan underlätta arbetet för dig som är anställd eller som har förtroendeuppdrag i Svenska kyrkan. Kanske tänker någon att ett intranät har vi väl haft tidigare. Och nog är det så, men mycket har hänt sedan det introducerades, inte minst när det gäller tekniken.

Linda Jansdotter, (mer om vem hon är i slutet av artikeln), arbetar nu för fullt med att fylla Kornet med sådant som både Stiftets personal som pastorat och församlingar behöver i sitt dagliga arbete.

- Här hittar du också alla andra stift och kan söka i deras Intranät. Det går också att skapa chattgrupper med plats för till exempel frågor och tips, berättar Linda och visar hur trådar utifrån en specifik fråga kan skapas och på så vis underlätta kontakt med till exempel kollegor på andra stift.

Som ni förstår är det alltså tänkt att det ska fyllas med mycket, väldigt mycket information av allehanda slag, och så klart, sådant som man själv är ganska intresserad av, men det finns en fin lösning på det också, Linda visar:

- Jo, du kan lista de områden som du är intresserad av, få nyheter och dokument, och inte minst vilka chattgrupper du vill tillhöra. På så vis så får du en egen skraddarsydd startside på Kornet, bara för dig.

Ännu är det inte så mycket inlagt. Kornet lanserades 2022, men Visby stift började

först i år med att lägga in dokument och annat nyttigt i Intranätet, så det är fortfarande under uppbyggnad. Till hösten ska Kornet ha så pass mycket innehåll att de som arbetar i pastorat och församlingar ska se nyttan av det.

”Nu vill jag veta och få tips på vad pastorat och församlingar vill ha”

Linda och Kornet.

- Nu vill jag veta och få tips på vad pastorat och församlingar vill ha och kan efterfråga, så att jag kan se till att det kommer in på Kornet. Här finns så mycket möjligheter. Hör av er, så får vi se vad vi kan ordna, säger Linda, entusiastiskt.

Är man handläggare på Visby stifts kansli kan jag tänka mig att efter ha fått en och samma fråga om

ett särskilt dokument ett par gånger under en dag, uppskattar man om det bara är att hänvisa till en sida på Kornet. Eller ännu bättre, att den som söker information istället för att behöva ringa eller mejla en handläggare, själv hittar det på Kornet. Enkelt och tillgängligt, så ska det vara.

I januari i år började Linda Jansdotter som stiftskommunikatör. Hon vikarierar för Linda May Dahlström som i sin tur har vikariatet som biskopens sekreterare under tiden Grym Sara Westberger är barnledig. Linda har de senaste tio åren arbetat som redaktör på Regionens taltidning. Dessförinnan var hon anställd på SIDA och tidigare har hon även arbetat på Radio Gotland.

MER HJÄLP?

Det finns mycket hjälp att få i form av lathundar och filmer på just Kornet. Ta dig till den övre listan: Verksamhetsstöd-Digital arbetsplats-Microsoft 365

Också bra att läsa "Om kornet", finns i sidfoten på kornet.

Nu restaureras Tofta kyrka Fram till 2025 står dessa på tur

Gotlands kanske mest sedda landsorts-kyrka ligger på vägen mellan Visby och Tofta strand. Det är för många turister bilden av Gotlands kyrkor. Kyrkan putsades om, skinande vit och grann, så sent som i början av 2000-talet, men då användes KC-puts som nu är missfärgad av alger och sot. Detta har påpekats av flera förbipasserande. Nu är det alltså dags att putsa om kyrkan och då med kalkputs, laga i gamla putslager och färga in fasaden. Med andra ord, ett ganska stort jobb! Men nu blir det rätt och riktigt gjort. Det är Gotlandsbyggen som gör detta arbete. Även en inre uppsnygning av framförallt väggar och valv är nödvändig och kommer göras.

I år ska också putsen lagas på Vall kyrka. Det här är de två större projekten som ska genomföras i år. Nästa år, 2024, är det dags

att bland annat se över kyrkorna i Gothem och Fröjel.

- Fram till 2025 har vi nu 30 milj. kronor till renoveringar. Så förutom Tofta, Vall, Gothem och Fröjel kyrkor ska vi göra större åtgärder i Ala, Alskog och Väte kyrkor, berättar stiftsantikvarien Rebecka Svensson.

*Tofta, Vall, Gothem,
Fröjel, Ala, Alskog
och Väte.*

Men i budgeten ryms också att fyra tornspiror ska bytas ut, ytterligare två kyrkor ska 3D skannas och taket på Othems kyrka ska läggas om. Silte kyrkas åskskydd skall åtgärdas samt en del tjärstrykningar av tak och torn. I Endre ska glasmålningarna konserveras. Tidigare har sådana arbeten inte kunnat utföras i Sverige utan har skickats till Tyskland. Men numera finns den kompetensen i vårt land.

Text och foto: Lars Bäckman.

Tofta kyrka i maj 2023.

En hälsning från Sofia församling i Paris

Nitton år innan Gotland blev svenskt, utnämndes prästen Johan Hambræus till professor i semitiska språk vid Sorbonne universitet i Paris. Sedan edikten i Nantes 1585 hade Frankrike återfått freden mellan katoliker och protestanter efter decennier av blodiga inbördes krig. I Paris fick inga protestantiska gudstjänster hållas, dock tillät konung Ludvig XIII prästen Jonas att fira nattvard för franska, tyska och svenska adelsmäns som tjänade kronan inom ramen för den svenska ambassaden. År 1626 blev därmed startskotten för den svenska församlingen i Paris. Församlingen blev under 150 år en skyddad plats för protestanterna i Paris, även under de svåraste förföljelserna.

År 1876 byggdes ett första svenskt kapell i norra Paris och dedikerades konung Oscar II:s gemål, drottning Sofia av Nassau. Församlingen växte starkt och med det dess behov av utrymme för diakoni och skola. Den nuvarande kyrkan på rue Médéric byggdes därför år 1913 med församlingssal, skola, prästgård m.m. Kyrkan byggdes i svensk stil och stora mängder granitblock, marmor, tegel och trä fraktades hela vägen från Sverige. Mitt i Paris tronar sedan 110 år tillbaka en underbar kyrka i rött tegel.

Den stora salen kom väl till pass under första världskriget då engelska Röda Korset inrättade där ett fältsjukhus. Under mellankrigstiden blev det en populär träningslokal för den svenska gymnastikens entusiaster. När kriget kom tog många sin tillflykt under kyrkans beskydd och kunde matas kriget igenom tack vare svenska Röda Korsets matförsändelser.

Det är det arv vi har att förvalta. Vi är i en hög grad levande församling, ty många svenskar har valt att bosätta sig i Paris, för en längre eller kortare period i sina liv. Grunden är därför stabil och om vi vänder

oss främst till första generationer svenskar i Paris, så kommer ofta andra, tredje och ibland fjärde generationer på besök. ”Farmor döptes här, pappa likaså och jag med. Jag vill att mina barn ska få del av våra svenska rötter” får vi inte sällan höra.

Idag firas högmässa nästan varje sön- och helgdagen. Vi bedriver diakoni mest mot våra äldre och inte minst mot strandsatta svenskar. Vi har tre barnkörer, två vuxenkörer och många, många frivilliga som engagerar då och då, inte minst vid den årliga julbasaren vid första advent. Då får vi besök i runda slängen av 8.000 personer, mestadels fransmän som kommer för att upptäcka den svenska julens traditioner och köpa goda delikatesser. Kyrkan förvandlas till ett gigantiskt konditori under Kristus beskyddande armar.

Vi är stolta att få vara Kristi, Svenska kyrkans och Visby stifts förlängda arm ute i världen.

I Kristus

Joakim Bråkenhielm, komminister

Vanja Jupiter, ordförande i nystartade distriktet SKU Rauk

SKU Rauk? Ja, det är Svenska Kyrkans Unga distrikt, som har återuppstått efter att ha legat nere ett antal år. På Gotland har bara Visby domkyrkoförsamling och Dalhems församling aktiva SKU föreningar, men det ska Vanja Jupiter och den nya distriktsstyrelsen råda bot på.

- Jo, det ser vi som vårt första och främsta uppdrag, berättar Vanja.

Vanja Jupiter är 17 år, bor i Barlingbo och går på Estetiska programmet, inriktning musik. Piano och sång är hennes instrument.

- Efter konfirmationen blev jag ”konfaledare” i Visby domkyrka. Jag tyckte det var så kul och engagerade mig då också i SKU och blev efter något år ordförande, och när SKU Rauk bildades i april i år valdes Vanja till ordförande.

- I dag är det bara Dalhem och Visby som har föreningar, så jag hoppas att vi får igång fler föreningar i pastoraten, säger Vanja och berättar om olika aktiviteter som de har och kommer att fortsätta med. Det är lägerverksamhet och tillställningar, och så hur de på

Vanja Jupiter, ny ordförande. Foto: Privat.

olika sätt hjälper till i kyrkan.

Det var alltså under konfirmationen som du blev intresserad av kyrkan i allmänhet och Svenska kyrkans unga i synnerhet?

- Jo, att konfirmera mig hade jag först inte en tanke på, hade knappt varit inne i en kyrka. Men en kompis övertalade mig och det har jag aldrig ångrat, säger Vanja, glatt. De övriga i distriktstyrelsen är: Saskia Ekdahl, Gry Claesson, Olle Svenson, Anastasia Andersson och Tiara Andersson.

St Olof – den 29 juli – det ska vi fira!

Sedan några år tillbaka uppmärksammar man i Hejnum kyrka den 29 juli Sankt Olof. Det är enligt almanackan Olofdagen som församlingen då påminns om. Traditionen har introducerats av biskop emeritus Sven-Bernhard Fast och är troligtvis unik på Gotland. Men jag kan tänka mig att det om sex år inte bara är i Hejnum som Olof den helige firas, utan över hela Gotland. Då är det nämligen 1000 år sedan han landsteg på Gotland och omvände gutarna till kristna, i varje fall enligt Gutasagan och några andra källor. Så vi ser fram emot vad pastoraten och Visby stift planerar inför detta jubileum

En hälsning från SKR

En hälsning från kommunerna och regionerna? Här i Gårdskorset? Nja - hälsningen kommer från Sveriges kristna råd, genom gotlandsprästen Benjamin Ulbricht.

Text: Benjamin Ulbricht. Foto: Hanna Mi Jakobson

Kyrkorna tillsammans i ord och handling – det är SKR, Sveriges kristna råd. En ekumenisk mötesplats och samlade kraft för kyrkorna i Sverige.

”Allt Sveriges kristna råd är och gör bygger på den kristna enhetstanken. Syftet är:

- att främja ett gemensamt vittnesbörd i ord och handling
- att vara mötesplats för kristna kyrkor och samfund för gudstjänst, bön, dialog, samråd och samverkan
- att vara samlade och samordnande ekumeniskt organ på det nationella planet.”

Så presenterar sig SKR på sin hemsida.

Sedan några månader tillbaka får jag vara del av det arbetet, som anställd handläggare för teologi och hållbarhet. På deltid arbetar jag där med frågor om fred och hållbarhet, bereder remisserna där SKR yttrar sig om lagförslag, och lär känna organisationer och medlemskyrkor som vidgar min blick och värmer mitt hjärta.

Sammanlagt 27 medlemskyrkor och tre observatörer rymms inom SKR, fördelad på fyra kyrkofamiljer: den ortodoxa och österländska kyrkofamiljen, den lutherska, den katolska och den frikyrkliga. Till antal medlemmar är den lutherska familjen med Svenska kyrkan i särklass störst. Men mångfalden syns inte minst bland de ortodoxa och österländska kyrkorna som samlar runt 16 kyrkor från olika patriarkat, såsom Armeniska apostoliska kyrkan eller det Syrisk-ortodoxa ärkestiftet av Sverige och övriga Skandinavien.

Totalt samlar SKR sex miljoner kristna i vårt land. Tänk, det finns faktiskt dubbelt så många medlemmar i kyrkor som medlemmar i idrottsrörelsen i Sverige. En halv miljon människor samlas varje vecka i en av kyrkornas gudstjänster och aktiviteter.

Kyrkorna tillsammans är vi alla. Över hela den bebodda världen (det är faktiskt vad ordet ”ekumenik” betyder). Men också i våra socknar. Här på Gotland pågår mycket ekumeniskt samarbete på församlingsnivå, men också organiserad genom Gotlands kristna råd.

Nyss bjöd SKR in lokalekumeniska råd till en gemensam dag, för samtal och utbyte. Anna Ljung, bland annat pastor i Tjelvarkyrkan, deltog som Gotlands representant: ”SKR:s initiativ till inspirationsdagen vittnar om rådets lojalitet, trovärdighet och intresse av lokala ekumeniska råd och förmågan att använda mångfalden av kompetens som finns i de lokalekumeniska arbetena. Inspirationsdagen gav mig inblick i både möjligheter och utmaningar andra lokala ekumeniska råd lever i.”

Benjamin Ulbricht.

Att dela möjligheter och utmaningar är ett sätt att stärka varandra, men också ett sätt att vara kyrka. Att just vara ärlig med utmaningarna – att presentera den vanliga, lite kantstötta kaffekoppen istället för finporlinet – för oss närmare varandra. Det är en erfarenhet vi kan göra som samfund, men även som enskilda kristna i det vardagliga. Må Kristus välsigna dig och oss, i sin och vår strävan efter enhet i mångfald.

En ny kör *Visby stifts ungdomskör*

I februari träffades kören för första gången. Det är ungdomar från flera församlingar som deltar i denna projektkör med sångare i åldern från 12 år och uppåt.

- Vi gör den här satsningen för att få igång körsång bland ungdomar, berättar Anne Dungner- Hjellström som är producent för kören.

Ett körläger har genomförts med ett 35-tal deltagare. Kören kommer nu att träffas cirka en gång i månaden. Körledare är Linn Smit-terberg, Linnea Tibell och Jenny Hellsing.

Det har även bildats ett nätverk med musiker inom kyrkan för att stötta ungdomar och körsång. Första chansen att få höra Visby stifts ungdomskör blir i september i samband med en stiftsmässa. I januari är det

En ungdomskör från Stockholm.
Foto: Svenska kyrkan.

planerat att kören ska delta i ett körläger arrangerat av SKUR, Sveriges kyrkosångs- förbunds ungdomsarbete riks- och region.

- Vi vill så klart bli fler. Ta kontakt med någon av oss som håller i kören eller den kyrkomusiker som finns i den församling där du bor, så hjälper hen dig vidare, säger Linne Tibell, som är musiker i Stenkumla församling.

Annons

Gå vår lekmanutbildning under ett år och lär dig grunderna i kristendomskunskap. Efter utbildningen kan du få möjligheten att hålla andakter i Visby stifts vackra kyrkor.

Välkomna på introduktionskväll den 11 oktober.
Exakt tid och plats meddelas senare.

När: vi träffas varannan onsdagskväll under läsåret 23/24 samt två helger.

Inga förkunskaper krävs.
Sista anmälningsdag: 31 augusti
Max antal deltagare: 20 personer

Arrangör: Svenska kyrkan Visby stift
Ingen kostnad. Kurslitteratur ingår.

Skicka intresseanmälan till:
visby.stift@svenskakyrkan.se
Ange: namn, adress, personnummer, telefon och sockentillhörighet.

För mer information:
www.svenskakyrkan.se/visbystift
eller kontakta Carin Frennevi, 40 49 29

Svenska kyrkan
VISBY STIFT

Kyrkorna ska vara öppna! Nu kyrkfaddrar – men digitala lösningar inom en snar framtid

Förra sommaren skedde flera incidenter i Norra Gotlands pastorats kyrkor varav några ledde till polisanmälningar. Skadegörelsen i Bro kyrka var det allvarligaste, men i flera andra fall kunde det ha gått riktigt illa. Sedan många år har det varit en riktlinje att alla Gotlands kyrkor ska vara öppna från 15 maj till 15 september.

- Under pandemin öppnade vi upp kyrkorna även under vintertid, vilket var mycket uppskattat. Men förra sommaren fick vi stänga dem akut efter händelserna i Bro kyrka, berättar Görel Robsarve Malmros i Norra Gotlands pastorat.

När det i maj i år åter var dags att öppna upp kyrkorna ville man ha mer tillsyn och ordning på öppnandet och stängandet.

- Kyrkfaddrar blev vår lösning för att få någon som tar detta ansvar och även tittar till kyrkan vid stängning. Vi gick ut med förfrågan i församlingsråd och sockenråden, i sociala media och även med annons i lokal-tidningarna. Nu har man löst det på varierande vis i församlingarna, men många har sett detta som en meningsfull uppgift, så nu har vi en bra bemanning, säger Görel, men lägger till att det kan vara fler kyrkfaddrar och uppmanar att hör gärna av er om ni vill ha en sådan uppgift.

Alla kyrkor i pastoratet kommer nu att vara öppna mellan 9-16, men många är öppna lite längre. Men dygnet runt så som det kunde vara tidigare blir det inte.

Görel berättar att de har en digitallösning på gång för att öppna och stänga kyrkporten!

- Vi har numera nätverk i alla kyrkor för att kunna mäta temperatur och luftfuktighet, men vi kan också mäta elförbrukningen med samma system. Med detta system är det också möjligt att koppla på ett digitalt

låssystem. Men det stannar inte där. Inom en snar framtid kommer det också via detta system finnas larm i flera av kyrkorna och som också blir kopplade till en kameraövervakning. Även brand- och röklarm är nu kopplat på systemet. Det är ett larm som går direkt till GEAB som i sin tur larmar vidare.

- Christoffer Malmqvist, fastighetsskötare i Norra Gotlands pastorat, är det som arbetar med detta. En duktig och engagerad medarbetare som har hittat många av dessa lösningar, säger Görel och passar på att berömma sin kollega.

”...finns inte ens i kyrkorna på fastlandet.”

För här ligger Norra Gotlands pastorat verkligen långt fram. Så pass avancerade lösningar finns inte ens i kyrkorna på fastlandet när det gäller antika låskolvar. Kanske beror det på att där har man på de flesta håll sedan många år tillbaka oftast haft kyrkorna stängda.

- Vårt mål är att lösningarna som tas fram här ska kunna gynna alla församlingar på Gotland och så klart även i hela Sverige, säger Göre Robsarve Malmros.

Öppna kyrkor, 15 maj till 15 september, så ska det vara!

Kalendarium 2023

Det händer mycket i våra kyrkor under sommaren!

Under sommaren kan vi lova att det är fullt med aktiviteter i våra kyrkor. Men så klart även under resten av året händer det en hel del i kyrkor och församlingshem. Bästa sättet att ha koll på församlingarnas aktiviteter är deras hemsidor och sociala medier där aktuellt program med gudstjänster, musik, föredrag och andra aktiviteter presenteras. På fredagarna publiceras i lokal-tidningen även predikoturer med aktuellt program för alla församlingar. De finns även på Visby stifts hemsida.

Så välkommen

Med reservation för eventuella ändringar.

Stiftsstyrelsen

7 september 18.30
24 oktober kl. 18.30
7 december kl. 18.30

Domkapitlet

15 juni kl. 09.00
6 september kl. 09.00
11 oktober kl. 09.00
8 november kl. 09.00
14 december kl. 10.30

Stiftsfullmäktige

18 november (dagtid)

Egendomsnämnden

20 juni
11 september
17 oktober
5 december

GÅRDSKORSET

UTGIVARE

Stiftsstyrelsen i Visby stift

ANSVARIG UTGIVARE

Biskop Erik Eckerdal

REDAKTÖR

Lars Bäckman
lars.backman@hotmail.com

LAY OUT

Lars Bäckman

UTGIVNINGSDRESS

Helge Andshuset
Box 1334
621 24 VISBY

TELEFON 0498-40 49 00

E-post visby.stift@svenskakyrkan.se

HEMSIDA

www.svenskakyrkan.se/visbystift

Vi förbehåller oss rätten att korta ner och lätt redigera insända bidrag.

Omslagsbild: Linda May Dahlström

UPPLEV VÅRA KYRKOR - BUSSTUR - GUIDE

17 augusti, (tid och plats ej klart)

Kapellsafari - besök i ett antal frikyrkokapell.

16 september - em (tid och plats ej klart)

Kyrkosafari - besök ett antal kyrkor.

Arrangör Gotlands Kyrkohistoriska Sällskap

se www.svenskakyrkan.se/visbystift/kyrkohistoriska

Intressanta
UTFLYKTER